

Dekada pismenosti Ujedinjenih nacija (2003–2012)

Dekada pismenosti UN predstavlja kolektivni napor međunarodne zajednice u cilju promovisanja pismenosti za sve, dečake i devojčice, žene i muškarce, u nerazvijenim i razvijenim zemljama. *Dekada* je ustanovljena iz tri ključna razloga:

1. Na svetskom nivou, jedan od pet odraslih ne zna da čita i piše. Prema poslednjim procenama, 776 miliona ljudi je nepismeno, a dve trećine od njih su žene. U modernom svetu ovako veliki broj nepismenih je neprihvatljiv.
2. Pismenost je pravo čoveka. Osnovno obrazovanje, u kome je pismenost osnovno sredstvo učenja, promovisano je još pre 50 godina u Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima kao pravo čoveka. Ovo pravo se ne poštuje u velikom delu sveta.
3. Dosadašnji naponi da se smanji broj nepismenih nisu dali rezultate ni na nacionalnom, ni na međunarodnom nivou. *Dekada pismenosti* je prilika da se obezbedi kolektivni napor koji će ići dalje od kratkoročnih inicijativa.

Kao odgovor na ove faktore, u okviru *Dekade pismenosti* naponi su usmereni prema društvenim grupama koje su najviše marginalizovane (uključujući žene) i prate inicijative u vezi sa smanjivanjem stope siromaštva. Prema planu *Dekade*: „Savremena politika opismenjavanja zahteva da se na pismenost više ne gleda na ograničen način koji je dominirao u prošlosti. Pismenost za sve podrazumeva drugačiji pogled ... Da bi opstao u današnjem globalizovanom svetu svako mora da nauči nove forme pismenosti i da razvije sposobnost da pronade, vrednuje i efikasno upotrebljava informacije na različite načine”.

UNESCO vodi *Dekadu pismenosti* pod sloganom „Pismenost kao sloboda”. Dekada je započela 2003. godine i ima za cilj da poveća nivo pismenosti i osnaži građane svuda u svetu. Proglašavajući 2003–2013. *Dekadom pismenosti* međunarodna zajednica prepoznaje da je promovisanje pismenosti u interesu za sve, kao deo napora da se obezbede mir, poštovanje i komunikacija u globalizovanom svetu.

UNESCO je pripremio *Međunarodni plan akcije za Dekadu pismenosti* koji je usvojen na 57. sesiji Generalne skupštine UN 2002. godine. U ovom planu nagašeni su strategija i očekivani ishodi *Dekade* i preporučeno je šest ključnih polja akcije:

1. promena politike u cilju obezbeđivanja okvira za saradnju u oblasti opismenjavanja,
2. razvoj fleksibilnih programa,
3. jačanje sektora onih koji neposredno opismenjavaju,
4. istraživanje,
5. participacija lokalne zajednice, i
6. praćenje i evaluacija napredovanja.

I – Inicijativa za opismenjavanje u cilju osnaživanja (2006–2015)

Na zahtev Generalne skupštine UN, UNESCO je koordinator *Dekade pismenosti* i njenih međunarodnih aktivnosti. UNESCO je pokrenuo *Inicijativu za opismenjavanje u cilju osnaživanja (Literacy Initiative for Empowerment - LIFE)* 2005. godine kao opšti okvir za postizanje ciljeva *Dekade*. LIFE je globalni strateški okvir implementacije *Dekade pismenosti* (2003–2012), koji ima svrhu da pomogne ostvarivanje ciljeva zacrtanih u *Obrazovanju za sve* i posebno je fokusiran na opismenjavanje odraslih i dece koja nisu obuhvaćena školskim sistemom. Osmišljen je u trenutku kada je postalo jasno da dosadašnji naponi neće dovesti do pedesetoprocentnog povećanja broja pismenih u populaciji odraslih do 2115. godine. Ciljna grupa LIFE je 35 država u kojima je broj pismenih manji od 50% ili populacije koje imaju više od 10 miliona nepismenih. 85% nepismenih na svetu nalazi se u ovim zemljama, a dve trećine od njih su žene. LIFE koordinira UNESCO Institut za doživotno učenje iz Hamburga. Reč je o desetogodišnjem operativnom mehanizmu koji treba da pomogne bolju artikulaciju napora pojedinačnih zemalja usmerenih na opismenjavanje, naročito u zemljama u kojima je stopa nepismenosti visoka.

LIFE:

- predstavlja okvir zajedničkog delovanja u cilju unapređivanja aktivnosti na opismenjavanju na nacionalnom nivou,
- jeste proces podrške opismenjavanju koji je specifičan za svaku zemlju koja je uključena i koja ga vodi,
- uključuje podršku nacionalnoj politici i strategiji kroz mehanizme tehničke podrške i organizacije od strane UNESCO u oblasti promovisanja pismenosti, saradnje, uključivanja i inovacija.

LIFE nije projekat ili program, niti ima funkciju da zameni nacionalne programe i politiku u oblasti opismenjavanja. Ciljevi LIFE:

1. LIFE teži da pomogne zemljama da ostvare ciljeve *Obrazovanja za sve*, posebno cilj 4. – povećanje broja pismenih za 50%, cilj 3. – zadovoljenje potreba za učenjem kod mladih i starih i cilj 5. – ostvarivanje polne jednakosti u pravu na obrazovanje. LIFE takođe pomaže da se ostvare *Milenijumski razvojni ciljevi* u vezi sa smanjenjem siromaštva, poboljšanjem položaja žena, smanjenjem broja HIV zaraženih i bolešnih od side.
2. LIFE je fokusiran na zemlje koje nemaju dovoljno sredstava i kapaciteta da povećaju broj pismenih za 50% do 2015. godine. Preko LIFE i zemljama sa najvećom stopom nepismenosti biće pružena pomoć u primeni pojedinih preporuka *Dekade pismenosti*.
3. LIFE ima poseban cilj da osnaži najsiromašnije i one koji su u najvećem stepenu marginalizovani. Usmeren je na one koji nisu uključeni u školski sistem, na majke i decu koja žive ispod granice siromaštva u seoskim sredinama.

Najopštiji cilj LIFE jeste da osnaži sve ljude, posebno žene i devojčice. Konkretni zadaci su:

- jačanje nacionalne i međunarodne posvećenosti problemu nepismenosti,
- podrška razvijanju politike koja je orijentisana na smanjenje nepismenosti,
- jačanje nacionalnih kapaciteta u oblasti implementacije i upravljanja programima, i
- jačanje inovativnih inicijativa i prakse u oblasti opismenjavanja.

Implementacija LIFE zasniva se na tri ključna principa:

1. LIFE vode nacionalne vlade i prilagođava se potrebama pojedinačnih zemalja,
2. LIFE je uklopljen u nacionalnu politiku i strategiju,
3. LIFE se primenjuje 10 godina.

LIFE naglašava konkretne akcije na nacionalnom nivou. Posebni nacionalni LIFE planovi akcije usklađeni su sa ciljevima *Obrazovanja za sve* i *Milenijumskim razvojnim ciljevima* na međunarodnom nivou. Uključivanje zemalja u LIFE odvijaju se u tri ciklusa:

1. (počinje 2006): Bangladeš, Egipat, Haiti, Mali, Maroko, Nigerija, Pakistan, Senegal, Sudan, Jemen;

2. (počinje 2008): Avganistan, Brazil, Burkina Faso, Kina, Demokratska Republika Kongo, Etiopija, Zambija, Indija, Indonezija, Mauritanija, Mozambik, Papua Nova Gvineja;
3. (počinje 2010): Centralna Afrička Republika, Čad, Eritreja, Kenija, Gvineja-Bisau, Iran, Irak, Madagaskar, Nepal, Sijera Leone.

Monitoring i evaluacija LIFE obuhvata:

- nacionalni nivo – napredovanje se može pratiti preko mesečnih nacionalnih izveštaja;
- međunarodni nivo – kroz stalno praćenje: a) nivoa uspešnosti na kojem UNESCO i njegovi međunarodni partneri promovišu pismenost i b) efikasnosti UNESCO tehničke i finansijske podrške.

Tokom čitavog perioda 2003–2012. godine UNESCO prati napredovanje projekta. Opšti uspeh LIFE evaluiraće se sredinom 2011. godine i biće usklađen sa izveštajem o *Dekadi pismenosti*.

II – Simpozijum o daljem razvijanju strateškog okvira delovanja u drugoj fazi dekade pismenosti UN (2008–2012)

Simpozijum o daljem razvijanju strateškog okvira delovanja u drugoj fazi *Dekade pismenosti UN (2008–2012)* održan je u UNESCO kancelariji u Parizu, 26–28. januara 2009. godine. Na simpozijumu je bilo oko 60 učesnika, uključujući predstavnike UN institucija, vlada, NVO sektora i univerziteta.

Srednjoročno praćenje ostvarivanja ciljeva *Dekade pismenosti* započeto je 2006. godine. Namera je bila da se sagleda efikasnost akcija koje su preduzete i razvojnih strategija za buduće delovanje. *Strateški okvir akcije* o kome se diskutovalo zasnovan je na izveštajima i preporukama Šeste UNESCO regionalne konferencije podrške opismenjavanju. *Strateški okvir* ima za cilj da:

- pomogne realizaciju tri prioriteta strateška cilja (1. jačanje posvećenosti opismenjavanju, 2. povećanje efikasnosti na terenu i 3. podržavanje novih ideja u oblasti opismenjavanja),
- razmotri konsekvantne strategije,
- artikuliše koherentan okvir saradnje, i
- sagleda ključne tačke godišnjeg planiranja i praćenja do kraja *Dekade*.

Na međunarodnom, regionalnom i nacionalnom nivou cilj je da se zemlje učesnice osposobe da artikulišu sopstvene akcione planove detaljnih aktivnosti u okviru

Strateškog plana akcije i da na taj način doprinesu većoj efikasnosti kolektivnih napora. Ciljevi trodnevnog Simpozijuma u Parizu bili su da se:

1. razvije jači i širi osećaj pripadništva *Dekadi pismenosti*,
2. razvije jasnije razumevanje i prihvatanje tri strateška cilja u *Dekadi pismenosti* i glavnih aktivnosti koje omogućavaju njihovu realizaciju u narednim godinama,
3. potvrdi strategija delovanja u preostalim godinama *Dekade* uzimanjem u obzir raznovrsnih inovativnih aktivnosti u pojedinačnim zemljama.

Program Simpozijuma uključivao je panel prezentacije, radne grupe i plenarne diskusije. Učesnici na Simpozijumu imali su mogućnost da u radnim grupama i na plenarnim sesijama razmotre regionalne strategije delovanja. Regionalne radne grupe dale su predloge koji će biti inkorporirani u *Strateški plan akcije*.

Diskusija

Nik Bern, pomoćnik generalnog direktora za obrazovanje pri UNESCO, otvorio je Simpozijum. Bern je ukazao na činjenicu da postoji 776 miliona mladih ljudi koji su nepismeni i da nemogućnost školovanja ima duboke socijalne i političke posledice. Naglasio je da je serija regionalnih konferencija koje je UNESCO organizovao u 2007. i 2008. godini omogućila da se jasnije sagledaju efekti napora koji se ulažu u rešavanje problema nepismenosti, razmenu iskustava i prepoznavanje efikasnih programa opismenjavanja. Takođe, potvrđena je snažna posvećenost LIFE projektu u 35 zemalja kojima je ona najpotrebnija. U mnogima od ovih zemalja u politici obrazovanja opismenjavanje je stavljeno na visoko mesto, a u pojedinim zemljama formirana su nova ministarstva i povećana sredstva koja se iz budžeta odvajaju za programe namenjene opismenjavanju.

Bern je naglasio da je u drugoj polovini *Dekade* glavni cilj dalje građenje na zadobijenom „političkom kapitalu”, u smislu da intervencije u pravcu opismenjavanja postanu u većem stepenu strateške i ciljno usmerene. U narednim mesecima postoji više prilika da se nastavi sa promovisanjem opismenjavanja, a to su, između ostalog: 1) *Opšta kampanja za obrazovanje*, koja je za glavnu temu svoje „Svetske nedelje obrazovanja” (krajem aprila 2009. godine) uzela opismenjavanje; 2) u maju će CONFINTEA u Belém (Brazil) okupiti ministre, NVO i ostale partnere; 3) u julu će se na *Svetskoj konferenciji o visokom obrazovanju* usmeriti pažnja na društvenu odgovornost univerziteta. Barnet je podvukao potrebu da se razvije jasna putanja delovanja u drugoj polovini *Dekade*. Osmišljavanje

konkretne strategije je od vitalnog značaja u cilju postizanja stvarnog napretka u opismenjavanju.

Počasni ambasador *Dekade pismenosti*, Lora Buš (USA), uputila je poruku učesnicima Simpozijuma ističući ono što je najvažnije u *Dekadi*. Naglasila je da je pismenost ključna za oslobođenje ljudi i da može da spase živote, da može pozitivno da utiče na zdravlje porodica, da pomogne u građenju stabilne ekonomije i da predstavlja ključ za demokratski razvoj. Postoji potreba da se udvostruče naponi u oblasti opismenjavanja u nerazvijenim zemaljama – a za uspeh ovih napora potrebna je efikasnija saradnja neposrednih učesnika u procesu opismenjavanja i organizacija koje najbolje razumeju potrebe u ovoj oblasti.

Patrik Gaston, predsednik Verizon fondacije, predstavio je njenu ulogu u promovisanju opismenjavanja. Misija fondacije je da se unaprede obrazovanje, pismenost, porodična sigurnost i zdravstvena briga, i to povećanjem dostupnosti savremene kompjuterske tehnologije. Gaston je govorio o tri ključna sredstva realizacije misije Fondacije. Prvi je vezan za snagu odnosa između državnog i privatnog sektora. Privatni sektor donosi veštine i iskustvo. Verizon fondacija teži saradnji sa neprofitnim organizacijama koje mogu da pomognu da ona unapredi svoju uspešnost i svoj uticaj. Na primer, Fondacija saraduje sa Džordžtaun Univerzitetom i sa UNESCO u razvijanju Globalnog portala za učenje, odnosno veb mreže za istraživače u oblasti opismenjavanja na univerzitetu (videti <http://www.glp.net/web/gec/home>). Ovaj sajt nudi „on line” kurseve za profesionalni razvoj, biblioteku, servis za prevodjenje, softvere i materijale za nastavu engleskog, arapskog, francuskog, portugalskog i španskog jezika. Drugo sredstvo je volonterski sektor. Verizon fondacija uključuje volontere u njihove zajednice u Argentini, Brazilu, Hong Kongu, UK i USA. Na primer, u Kini i Indiji angažuje volontere koji podučavaju u kompjuterskim laboratorijama. Treće sredstvo vezano za povećanje efikasnosti u oblasti opismenjavanja i za brži socijalni i ekonomski razvoj jeste tehnologija. Na primer, Verizon fondacija obezbeđuje besplatne izvore znanja nastavnicima kroz Thinkfinity.org. Verizon u saradnji sa Džordžtaun univerzitetom i, takođe, razvija materijale za opismenjavanje odraslih u okviru svoje ProLiteracy inicijative.

Enkhtsetseg Ochir, predstavnik Mongolije u UN, predstavio je razvoj *Dekade pismenosti*. Ukazao je na činjenicu da je u početku postojala rezervisanost prema *Dekadi*, prvenstveno zbog kompleksnosti koncepta pismenosti i dominacije tradicionalnog stava da je pismenost nešto što se tiče formalnog obrazovanja. Sada *Dekada* ima široku podršku. *Dekada* može imati ključnu ulogu u prihvatanju šireg pogleda na pismenost koji je neophodan za društvo znanja. Pismenost se ne odnosi samo na čitanje i pisanje, već i na veštine da se pronađu, vrednuju i koriste informacije na različite načine. Novi pogled na pismenost omogućava da

se sagledaju različiti nivoi pismenosti (između pismenih i nepismenih postoji niz podgrupa). To je omogućilo da se osmisle inovativni programi i da se prihvati činjenica da se učenje dešava i u školi i u neformalnim uslovima. Ochir je ukazao na to da je vlada Mongolije dala prioritet neformalnom obrazovanju i učenju na daljinu i odnosu između opismenjavanja i zapošljavanja. Ukazala je na to da srednjoročni izveštaj o efektima *Dekade* svedoči o važnosti posvećenosti opismenjavanju. U Aziji, Latinskoj Americi i na Karibima povećana su ulaganja iz budžeta u opismenjavanje i otvorena su nova ministarstva. Ali *Dekada* stoji pred novim izazovima. Ukoliko se ne ulože dodatni naponi, tri četvrtine od 127 zemalja neće uspeti da ostvari cilj, odnosno da poveća broj pismenih za 50%.

Debi Lendi, direktor Kancelarije za razvoj i koordinaciju Razvojne grupe, započela je svoje izlaganje naglašavanjem važnosti sagledavanja progressa u opismenjavanju: danas je 4 milijarde ljudi pismeno, a zabeležen je i značajan pomak u povećanju broja onih koji su uključeni u formalno obrazovanje. Opismenjavanje je definisano kao ljudsko pravo prema UN Konvenciji o ljudskim pravima iz 1990. godine. Ali postoji još mnogo toga što treba uraditi: jedan od 5 odraslih ne zna da čita i piše i postoji veliki jaz između muškaraca i žena u pogledu pismenosti. Lendi je istakla da je opismenjavanje od fundamentalnog značaja za postizanje osam *Milenijumskih razvojnih ciljeva*, ali da će biti potrebno da opismenjavanje ostane prioritet u politici obrazovanja i sredstvo borbe protiv siromaštva. Vlade mogu da uštede investirajući u opismenjavanje siromašnih. Na primer, na Filipinima će vlada uštedeti 800 miliona dolara godišnje, a u većini zemalja cena opismenjavanja po osobi kreće se između 50 i 100 dolara. Lendi je ukazala na svoj rad na Filipinima – *Dekada* je na Filipinima realizovana u saradnji sa lokalnom administracijom, medijima i NVO, i to u oblasti borbe protiv širenja side.

Andre Luiz de Figueredo Lazaro, pomoćnik ministra za obrazovanje Brazila, predstavio je prioritete u politici obrazovanja u Brazilu i programe koji se odnose na opismenjavanje odraslih. Ukazao je na činjenicu da je u 2003. godini u Brazilu bilo više od 14 miliona odraslih koji su bili nepismeni. Iako je danas gotovo 97,4% dece uzrasta od 7 do 14 godina obuhvaćeno formalnim obrazovanjem, u ranijem periodu škola mnogima nije bila dostupna. Problem je naročito izražen u severoistočnom Brazilu. Podaci govore sledeće: među odraslima starosti između 55 i 64 godine nepismenih je 19,5%, a među onima od 65 godina i više 31,5%; postoji jasna razlika u pogledu nivoa pismenosti između različitih rasa – 14% crnaca u Brazilu je nepismeno, u poređenju sa 6,1% belaca; u seoskim sredinama 23,7% odraslih je nepismeno, a u gradskoj sredini 7,6%. Ovi statistički podaci omogućili su da se identifikuju ciljne grupe i osmisle efikasni programi. Brazilski program opismenjavanja fokusiran je na mobilizaciju, unapređivanje i postizanje održivosti. UNESCO je bio od velike pomoći u ostvarivanju ovih ciljeva. Rad

vlade na poboljšanju stanja doveo je do uvođenja testiranja u oblasti jezika i matematike na nacionalnom nivou u svim školama. Vlada se, takođe, usmerila na unapređivanje kompjuterske pismenosti. Evaluacije pokazuju da postoji napredak, mada spor. Pomoćnik ministra naglasio je da nema prečica u smanjivanju nepismenosti i da je veoma važno da se osiguraju programi opismenjavanja. Na primer, odraslima su možda potrebne naočare za vid, poslodavci možda treba da daju slobodno vreme zaposlenima za časove opismenjavanja, a vlade mogu da obezbede stipendije onima koji redovno pohađaju časove. Brazil je, takođe, zainteresovan da razvije adekvatne programe za indijansko stanovništvo i biće domaćin okruglog stola Indijanaca iz celog sveta na sledećoj konferenciji CONFINTEA u Belému.

Tehničke konsultacije

Mark Ričmond, direktor Odeljenja za koordinaciju UN u sektoru Prioriteti u obrazovanju UNESCO, otvorio je tehničke konsultacije. Naglasio je važnost projekta „Pismenost za sve” (u duhu *Obrazovanja za sve*) i rad Amartya Sen na projektu „Pismenost znači slobodu”. Ričmond je naglasio da je opismenjavanje cilj velikog broja međunarodnih i regionalnih projekata, uključujući *Milenijumske razvojne ciljeve*, *Obrazovanje za sve*, CONFINTEA i LIFE. Izazovi su brojni i uključuju: nepostojanje politike i planova, neadekvatnu koordinaciju, nedostatak saradnje i finansijskih sredstava, nedostatak praćenja i evaluacije. Prva polovina *Dekade* potvrdila je potrebu da se pažnja usmeri na najranjivije. Tri prioritete grupe su žene i devojčice, mladi, i marginalizovane grupe (kulturne i jezičke manjine, indijansko stanovništvo, nomadi, migranti, seosko stanovništvo, odrasli sa posebnim potrebama i dr.). Prema uvodnoj reči gospodina Ričmonda, agenda za tehničke konsultacije organizovana je oko tri cilja definisana *Strateškim planom akcije*.

Na konferenciji je naglašeno da je važno da se prihvati da regioni imaju svoje osobene modele i politiku, te da sama praksa opismenjavanja zavisi od konteksta. Regionalna iskustva razmatrana su u grupama i svaka grupa dala je svoj doprinos. Izmenjena verzija *Strateškog plana akcije* najpre je predstavljena i o njoj se diskutovalo. Učesnici su bili pozvani da pošalju svoje komentare o tome kako se dokument može unaprediti. UNESCO tim je još jednom naglasio da je *Strateški plan akcije* radni dokument i da će se dalje konsultacije nastaviti, budući da je cilj da se *Plan* usvoji, ali i da bude što kvalitetniji.

Sledeći koraci

U završnoj sesiji Simpozijuma učesnici su predstavili aktivnosti koje će preduzeti u cilju implementacije *Strateškog plana akcije*. Predstavnici vlada Argentine, Brazila i Nigerije predstavili su progres u razvoju pravnog okvira koji definiše odgovornost vlada u oblasti opismenjavanja. Argentina i Brazil, na primer, naglasile su da je važno da vlade preuzmu odgovornost za podizanje nivoa pismenosti odraslih. One treba da postavle ciljeve i prate njihovo ostvarivanje. Politika treba da se zasniva na podacima. Važno je sagledati dobrobiti koje pismenost donosi, kao i troškove. Vlade treba da su spremne da pruže podršku na različitim nivoima, uključujući informisanje o programima opismenjavanja, finansiranje udžbenika i nastavnika, davanje podrške odraslima kroz stipendije i dr.

Predstavnici različitih UN organizacija razmatrali su načine na koje je njihov rad povezan sa ciljevima *Dekade*.

1. Organizacija za ishranu i poljoprivredu (The Food and Agriculture Organization – FAO) ima obrazovne aktivnosti u seoskim sredinama. FAO naglašava saradnju između ministarstava za poljoprivredu i ministarstava za obrazovanje. Ova organizacija takođe je razvila projekat *Obrazovanje za ruralno stanovništvo* u saradnji sa 360 partnera koji rade na projektima opismenjavanja. Projekat ima za cilj da se razviju politika i strategije delovanja za koje je FAO zainteresovan. FAO je predvideo i udžbenike iz oblasti poljoprivrede i ribarstva.
2. Razvojni program Ujedinjenih nacija (The United Nations Development Programme – UNDP) nastaviće da promovise opismenjavanje kao važan razvojni cilj i da obezbeđuje povezanost planova za opismenjavanje i drugih razvojnih ciljeva definisanih na međunarodnom nivou, uključujući *Milenijumske razvojne ciljeve*.
3. Svetski program ishrane Ujedinjenih nacija (The United Nations World Food Programme – WFP) doprinosi naporima koji se ulažu u oblast opismenjavanja.
4. UNICEF podržava *Dekadu* kroz projekte opismenjavanja porodica i rada u lokalnoj sredini. Agencija je osmislila materijale za učenje za oba pola. Naglašava se da UNICEF treba da ima jasno definisano mesto u *Dekadi* fokusirajući se na mlade koji nisu obuhvaćeni formalnim obrazovanjem.
5. UNESCO Institut za statistiku (UIS) naglašava da je *Projekat merenja i praćenja pismenosti* (LAMP) ugaoni kamen LIFE. Institut radi na

- meranju pismenosti, priprema eksperte na regionalnom i nacionalnom nivou u oblasti praćenja stope pismenosti.
6. UNESCO Institut za doživotno obrazovanje (UIL) ukazao je na širok raspon akcija u vezi sa opismenjavanjem u koji je uključen (LIFE, UNLD, EFA, CAELL). Institut je posebno uključen u razvijanje ekspertskega sektora, pruža tehničku podršku i promovise saradnju nerazvijenih zemalja. Buduće inicijative odnosiće se na opismenjavanje porodica i pojedinaca.
 7. UNESCO regionalni biro i njegove kancelarije takođe su uključene u *Dekadu*. UNESCO nacionalna kancelarija u Brazilu podržava saradnju zemalja portugalskog govornog područja. Kancelarija saraduje sa vladom Brazila u organizaciji kurseva jezika na univerzitetu.
 8. Univerziteti takođe saraduju u *Dekadi*. Univerzitet West Indies i Fondacija Jamajka pomažu razmenu studenata i zainteresovani su za unapređivanje profesionalizacije u ovoj oblasti.
 9. Predstavnici više bilateralnih i multilateralnih agencija ukazali su na svoje aktivnosti, i to: Društvo za razvoj obrazovanja u Africi (ADEA), Organizacija hispanoameričkih država, Nauka i kultura (OEI), Evropska komisija, Savet Evrope, Evropsko društvo za obrazovanje odraslih (EAEA), Međunarodna Frankofonska organizacija (OIF), Ministarska organizacija za obrazovanje u severoistočnoj Aziji (SE-AMEO). Ove agencije rade na unapređivanju veza između regiona koje predstavljaju i na jačanju šire međunarodne saradnje. Takođe, fokusirane su na jačanje privrženosti inicijativama vezanim za opismenjavanje, na unapređivanje procesa praćenja ovih programa i na razvijanje sredstava za osiguravanje njihovog kvaliteta.
 10. Predstavnici ActionAid-a i Azijskog južnopacifičkog regiona (ASPBAE) ukazali su na više stvari: na napore da se povise zahtevi u vezi sa pismenošću, na razvijanje kapaciteta u oblasti političkog odlučivanja, mrežu podrške, međunarodne evaluacije, pokazatelje pismenosti... Ukazali su, takođe, na svoj rad u okviru kampanje FIFA World Cup. Ove agencije poslale su jedinstvenu poruku da planovi obrazovanja kojima se ne obuhvata opismenjavanje nisu dovoljni.
 11. Kad je reč o privatnom sektoru, predstavnici Majkrosofta ukazali su na urgentnu potrebu za onim što Majkrosoft naziva „veštine za 21. vek”. Da bi se proširila upotreba savremene kompjuterske tehnologije, Majkrosoft će imenovati ličnost na visokom položaju u kompaniji koja će koordinirati aktivnosti u drugoj polovini *Dekade*.

Kuin Tang, zamenik pomoćnika generalnog direktora, zatvorio je sesiju naglasivši da će UNESCO nastaviti da intenzivno promoviše probleme nepismenosti i posvećeno radi na njihovom rešavanju u drugoj polovini *Dekade*.

III – Peta UNESCO regionalna konferencija podrške opismenjavanju

Šest regionalnih konferencija, u Aziji, Africi, na Pacifiku, u Evropi, Latinskoj Americi i na Karibima, fokusirane su na izazove opismenjavanja u svakom od ovih regiona. Ciljevi regionalnih konferencija su:

- promovisanje opismenjavanja,
- identifikovanje glavnih izazova i postignuća u oblasti opismenjavanja,
- prezentovanje i dalje širenje primene efikasnih programa opismenjavanja,
- razvijanje saradnje između različitih organizacija koje podržavaju napore u oblasti opismenjavanja,
- mobilisanje različitih partnera za konkretne intervencije na nacionalnom nivou, i
- osmišljavanje preporuka za dalje delovanje.

Prva regionalna konferencija za region arapskih zemalja održana je u gradu Doha, državi Qatar, u periodu 12–14. marta 2007. godine; druga konferencija za istočnoazijski, južnoazijski i pacifički region održana je u Narodnoj Republici Kini, u periodu 31. jula – 1. avgusta 2007. godine (u Pekingu); treća, Afrička regionalna konferencija – u gradu Bamako, Mali, u periodu 10–12. septembra 2007. godine; četvrta konferencija za južni, jugozapadni i centralnoazijski region – u periodu 29–30. novembra 2007. godine, u Nju Delhiju.

Tema pete regionalne UNESCO konferencije, koja je održana u Bakuu (Azerbejdžan), u periodu 14–16. maja 2008. godine, bila je 'Izazovi opismenjavanja u regionu Evrope: izgradnja saradnje i promovisanje inovativnih pristupa'. Konferencija je organizovana pod pokroviteljstvom gospođe Mehriban Alieva, prve dame Azerbejdžana i UNESCO ambasadora dobre volje, i Heydar Aliyev fondacije iz Azerbejdžana.

Ova konferencija odnosila se na evropski region (baltičke zemlje i zemlje centralne, istočne i severnoistočne Evrope) i uključivala je 30 zemalja: Albaniju, Jermeniju, Azerbejdžan, Austriju, Belorusiju, Bosnu i Hercegovinu, Bugarsku, Hrvatsku, Kipar, Češku Republiku, Estoniju, Nemačku, Grčku, Mađarsku, Litvaniju, Lihtenštajn, Letoniju, Moldaviju, Crnu Goru, Poljsku, Rumuniju, Rusku Federaciju, Srbiju, Slovačku, Sloveniju, Švajcarsku, Makedoniju, Tursku i Ukrajinu.

Konferenciji su prisustvovala prve dame u funkciji UNESCO ambasadora dobre volje, ministri zaduženi za obrazovanje i socijalni rad, predstavnici UN agencija i drugih međunarodnih organizacija, civilnog sektora, univerziteta i istraživačkih ustanova, multilateralnih i bilateralnih organizacija, privatnih fondacija, izdavača, pisaca i novinara.

Konferencija je održana u sklopu širih napora koji se ulažu u promovisanje pismenosti na nacionalnom, regionalnom i međunarodnom nivou, kao jednog od najznačajnijih ciljeva *Obrazovanja za sve*. Konferencija se zasnivala na platformi i zaključcima do kojih se došlo na Konferenciji o opismenjavanju održanoj u Njujorku septembra 2006. godine, čiji je domaćin bila Laura Buš, prva dama USA i počasni ambasador *Dekade pismenosti UN*.

Cilj konferencije u Bakuu bio je da okupi međunarodne i nacionalne lidere i eksperte na zadatku promovisanja opismenjavanja jačanjem podrške ulaganju u opismenjavanje i povezivanjem programa opismenjavanja u širu strategiju obrazovanja. Konferencija je takođe bila usmerena na pružanje pomoći zemljama u rešavanju problema opismenjavanja i osmišljavanja realnog, merljivog uticaja opismenjavanja na smanjivanje siromaštva i obezbeđivanje održivog razvoja.

Uprkos visokoj stopi pismenih u Evropi, broj nepismenih nije beznačajan. U suprotnosti sa široko rasprostranjenim stavom da je nepismenost karakteristična za manjinske nacionalne grupe, problem postoji i u evropskoj populaciji, odnosno značajan broj odraslih ili ima nizak nivo pismenosti ili ne koristi stečenu veštinu čitanja i pisanja i zato je s vremenom gubi. Zahtevi ubrzanih tehnoloških promena, ekonomska i kulturna globalizacija, rastuća kompeticija i liberalizacija, nejednakost, konflikti i siromaštvo, zahtevaju da svaka individua razvije više kompetencije koje idu dalje od osnovnih komunikacionih veština, kao što su čitanje i pisanje, matematičke kompetencije i poznavanje jezika, kompetencije da odaberu, analiziraju, integrišu i kritički se odnose prema novim znanjima i informacijama.

Uspešna i održiva nacionalna politika opismenjavanja i raznovrsni i stimulatívni programi i inicijative koje se primenjuju u regionu mogu da se dalje šire i primenjuju u različitim mestima i kontekstima. Međutim, u mnogim evropskim zemljama potrebni su dodatni naponi da bi se razvila nacionalna strategija opismenjavanja.

Konferencija u Bakuu je stoga bila veoma važna za UNESCO, zemlje članice i partnere, u smislu stimulisanja napora da se opismenjavanje postavi na visoko mesto u politici obrazovanja na nacionalnom i regionalnom nivou i da se razviju konkretne akcije da bi se postigli ciljevi *Lisabonske strategije* (2000).

Na konferenciji su razmatrane sledeće teme: (1) definisanje i procene pismenosti i učenja odraslih u savremenom svetu – pismenost kao osnova doži-

votnog obrazovanja i ključna kompetencija za zapošljavanje, aktivno učešće u društvenom životu i socijalna inkluzija u društvo znanja; (2) praćenje, merenje i evaluacija stope pismenosti; (3) pristupi promovisanju efikasnog učenja i (4) integrisanje sistema pružanja podrške u opismenjavanju.

Plenarne sesije pratile su tematska polja zacrtana još na prvoj konferenciji o opismenjavanju:

- pismenost u porodici i krosgeneracijsko učenje
- pismenost i zdravlje
- pismenost na radnom mestu
- učenje na daljinu i putem savremene kompjuterske tehnologije
- učenje odraslih sa posebnim potrebama, kao što su migranti, manjinske nacionalne grupe i zatvorenici
- obrazovanje za održivi razvoj – građansko i ekološko obrazovanje.

Katarina Popović